

ЗА ТАКА НАРЕЧЕНИЯ „САМУИЛОВ НАДПИС“ ОТ СЕЛО САМУИЛОВО, БЛАГОЕВГРАДСКА ОБЛАСТ

Георги Митрев

Анотация: Историята с така наречения „Самуилов надпис“ от с. Самуилово, Благоевградска област, се разгоря с пълна сила в медиите през пролетта на 2004 г. В сложен словесен сблъсък се оказаха сравнително за кратко, но запомнящо се, Божидар Димитров (директор на НИМ – София), Лазар Причкапов (тогава кмет на Община Благоевград) и хора от полицията, прокуратурата и музея в Благоевград и някои други историци и археолози. За мен тази история има съществена предистория и, въпреки че тогава успях да избегна медийната изява, сега ми се струва необходимо да споделя за своето „присъствие“ в нея и за резултатите от предприетите издирвания, тъй като междувремежно този „паметник“ навлезе и в научното пространство.

Ключови думи: Самуилов надпис, епиграфика, средновековие, история.

Някъде през м. март 2004 г. по телефона ми позвъни Кирил Грънчаров от музея в Благоевград (по онова време неговата съпруга – Камелия Грънчарова, беше директор на музея). Бяхме се запознали година и половина по-рано на една конференция в гр. Сандански, където докладвах латинския надпис на император Галерий и цезар Максимин Дая, от който се установи името и местоположението на античния град Хераклея Синтика. Не това беше причината за разговора ни обаче, както се оказа, а епиграфски паметник, който полицията открила в едно лице, което настоявало, че този надпис е направен от него и че аз съм го виждал преди много години. Спомена ми и имената му – Стамен Василев, мой стар съученик от 8 до 10 клас в ЕСПУ „Васил Левски“ в с. Коларово, Благоевградска област. Нямахше как да откаже на поканата да ме командирова

за сметка на музея и да видя паметника, защото колегите бяха видимо под силен натиск от страна на кмета Л. Причкапов. Последният беше насрочил пресконференция след няколко дни, на която трябваше да се огласи за откриването на уникален надпис. Притесненията на К. Грънчаров и ръководството на музея се усилваха и от факта, че дарителят на паметника – Стамен Василев, упорито настоявал, че лично е изписал текста като ученик, а още и от твърдението му, че аз съм виждал този паметник преди около 20 години. Така поднесената информация, неочаквано и по телефона, за мен беше доста изненадваща. Въпреки всичко приех предложението, отчасти от любопитство, отчасти от съпричастност към колегите в музея.

В компанията на двама мои приятели от Пловдив, ден-два по-късно се озовахме

в музея в Благоевград. Във фойето на служебния вход ни посрещна К. Грънчаров. Там дойдоха малко по-късно и Стамен Василев от с. Самуилово и Димитър Сайменов от с. Коларово, първият от които не бях срещал поне от 15 години. Силно развълнувани, и двамата се надпреваряха да ми припомнят кога съм виждал този надпис и разни подробности около случката, но на момента аз не можах да си спомня нищо съществено. Говореха ми и припомнях за неща, които се бяха случили вероятно около 1984 г. или 1985 г., някъде във времето между пети и седми клас, а оттогава бяха изминали доста години. К. Грънчаров ми показва и плочата с надписа, който по-скоро имаше вид на графит, отколкото на грижливо оформен и изписан епиграфски паметник (Обр. 1). Разгледах го внимателно, като се опитвах да си го припомня. В крайна сметка му казах, че наистина имаше една случка с един надпис, но беше минало много време и не мога да кажа нещо категорично за автентичността му. К. Грънчаров ми сподели, че му е необходима експертна оценка и смята да поиска такава от ст.н.с. д-р Стефан Смядовски, но са необходими и още специалисти. Аз му предложих още няколко имена на медиевисти – историци, археолози и епиграфи. Така общо взето приключи срещата ни и повече не сме се виждали.

Докато пътувахме от Благоевград за Пловдив, в размисли за случката от преди години и за плочата, постепенно си припомних доста детайли и подробности, които с годините бях забравил. Побързах да ги разкажа на К. Грънчаров по телефона още същата вечер, за да помогна, ако има възможност да се изясни ситуацията. Още повече, че на този етап никой от научните среди и медиите не знаеше за надписа и се чувствах отговорен, за да се установи истината. Оставах два-три дни до пресконференцията на кмета Л. Причкапов, когато медиите очаквано щяха да гръмнат.

Някъде около лятото на 1984 г. или 1985 г. се запознах с близнаците от с. Самуилово Пламен и Стамен Василеви. Малко по-късно

станаха и мои съученици и знаеха добре, още преди това за моите особени интереси към историята и археологията. В една местност между селата Коларово и Самуилово, където при прокарването на канал и черен път верижна машина беше разпиляла стотици медни византийски монети, много деца от двете села ходеха на групи и събираха от въпросните „стари пари“, каквито едва ли някой преди това беше виждал. Някои ги предавахме в музея в Петрич, а други стигнаха и до музея в Благоевград или се разпиляваха по селските къщи. По онова време иманяри общо взето нямаше, но имаше колекционери-нумизмати, а и беше съвсем нормално и естествено да предадеш намерени старинни предмети в музея. Така ни възпитаваха и учеха в училище, а ние, няколко ученици, които бяхме направили кръжок по история в училището под ръководството на учителя Георги Гоцков, си мечтаехме да направим музейна сбирка в с. Коларово. На това място се запознах с близнаците чрез Д. Сайменов и по това време ме заведоха веднъж у тях, за да ми покажат един старинен надпис, а също и някакви стари зидове в близост до селото им.

На двора, съвсем до входната врата на къщата на Пламен и Стамен, имаше лимонено дръвче, засадено в някакъв голям съд, а под него един плочест камък. Момчетата ми показаха тази плоча и старинния надпис върху нея. Не мога да кажа доколко съм схванал смисъла на написаното, освен името Самуил. Възхитен от надписа, напълно сериозно и без много да се замисля, им казах, че тази плоча трябва веднага да се предаде в музея в Петрич. Недоумявах, когато започнаха да ми се смеят. Оказа се, че това е било една шега, а и аз сякаш не бях първият, който се беше хванал на нея. Твърдението им, че те са изписали този текст, първоначално ми изглеждаше напълно невероятно. Наложих се да ми обяснят подробно как точно са го направили. Гледали от учебника. Единият издълбал един кръст, после името на Самуил и още един кръст, а другият близък пък добавил остана-

лите редове от текста. Направили и още един по-голям кръст, имали и други намерения, но не успели да довършат творението си. Така, твърдението им, както звучеше напълно невероятно в началото, постепенно ставаше все по-правдиво и обяснимо. Особено след като показаха и длетото, с което са дълбали, направено от бутало от двигателя на лека кола „Жигула“. Не пропуснаха да пояснят дори и от коя страница на Учебника видели картинката с надписа и разни други подробности. Изглежда наскорошната 1300 годишнина на България, патриотичните чувства на Пламен и Стамен и желанието им да се пошегуват така ги бяха вдъхновили, че бяха направили един „паметник“, който в ученическите им години щеше да служи за шеги със съученици и познати, но след време щеше на тях самите да им изиграе лоша шега.

Почти 20 години по-късно, накратко разказах тази история на К. Грънчаров по телефона, но все пак оставих той да прецени дали да им повярва или не. И за мен оставаше някаква нотка на съмнение дали е възможно наистина двама ученици в 5 – 6 клас да изпишат подобно нещо. Оставаше да се провери. Докато скоро медиите наистина „гръмнаха“ с открития „царски надпис на Самуил“,¹ пред-

¹ М. Йосифов, Уникалното откритие, *News bg*, 29.03.2004 <https://news.bg/curious/unikalnoto-otkritie-kamak-at-dokazvasht-samuil-samodarzhets-balgarski.html> (достъпен 29 април, 2017); Благоевград на крак в защита на камъка на Самуил, *в-к Сега*, 30 март 2004 г., бр. 74 (1958), год. VII, 1; Вл. Симеонов, Иманяр крие царски камък на Самуил, *в-к Стандарт*, 30 март 2004 г., бр. 4035, год. XI, 2; З. Живкова, Плочата трябвало да бъде натрошена, *в-к Стандарт*, 30 март 2004 г., бр. 4035, год. XI, 2; Намерили антиката до селска църква, *в-к Стандарт*, 30 март 2004 г., бр. 4035, год. XI, 2; Р. ХАРАЛАМПИЕВА, Това е шамар за Скопие. Божидар Димитров, шеф на Националния исторически музей, *в-к Стандарт*, 30 март 2004 г., бр. 4035, год. XI, 2; Св. ВАСИЛЕВА, Плоча на цар Самуил скара полиция и музей. Историци в Благоевград се барикадирани и отказали да предадат находката, *в-к Труд*, 30 март 2004 г., год. LXVIII, бр. 89 (19049), 4; Спасиха камък на цар Самуил, *в-к Стандарт*, 30 март 2004 г., бр. 4035, год. XI, 1; Надпис на Самуил, *Агенция „Фокус“*, 30 март 2004 г. [ставен на пресконференция в Благоевград, аз реших да видя за себе си, има ли някъде в учебника по история такъв текст, който може да бъде преписан. За науката е известно кои са каменните надписи, свързани със Самуил, и сред тях няма такъв, но си мислех, че може да са видели и използвали нещо друго. Още повече, че имах бегъл спомен, че още при шегата, която си направиха с мен, те ми показаха някакъв учебник, от който са преписвали. Стамен Василев категорично и сега \(към 2004](http://www.</p></div><div data-bbox=)

omda.bg/public/bulg/news/Bulgaria%20news/Samuil.htm (достъпен 29 април, 2017); Причкапов и Божидар Димитров се скараха за граничен камък от времето на Самуил, *Mediapool*, 30.03.2004 <http://www.mediapool.bg/prichkapov-i-bozhidar-dimitrov-se-skaraha-za-granichen-kamak-ot-vremeto-na-samuil-news103844.html> (достъпен 29 април, 2017); В. ХРИСТОВА, Г. Бузов, Вместо надпис на Самуил показват този на родителите му, *в-к Дума*, 31 март 2004 г., год. 14, бр. 75 (4176), 5; Вл. Симеонов, Самуиловият камък остава в Благоевград. Кметът Причкапов задържа реликвата, иманярят Стамен твърди, че сам е издълбал надписа, *в-к Стандарт*, 31 март 2004 г., бр. 4036, год. XI, 16; Експертизата ще докаже, че Василев лъже. Кирил Грънчаров, зав. отдел недвижими паметници на културата към музея в Благоевград, *в-к Стандарт*, 31 март 2004 г., бр. 4036, год. XI, 16; Й. Гъндовска, П. Цеков, На намерения гранит пише: „Самуил в Христа Бога верен цар и самодържец всем българом“. София спечели битката, но загуби войната за Самуил. Последната дума за съдбата на находката от Петрич ще бъде на министър Абрашев, *в-к Сега*, 31 март 2004 г., бр. 75 (1959), год. VII, 5; Няма данни, че продават находката, *в-к Стандарт*, 31 март 2004 г., бр. 4036, год. XI, 16; Реликвата е истинска, момчето се прави на интересно. Божидар Димитров, директор на НИМ, *в-к Стандарт*, 31 март 2004 г., бр. 4036, год. XI, 16; Македония ще поиска Самуиловият камък за музея в Скопие, Известие на „Фокус“ – „Днес“ от 01.04.2004 г. <http://www.dnesplus.com/frontpage.asp> (достъпен 01 април, 2004 г.); Authenticity of Ancient Bulgarian Landmark Proved, *novinite.com*, April 13, 2004 http://www.novinite.com/view_news.php?id=33346 (достъпен 29 април, 2017); П. Цеков, Монаси през турско дописали плочата, намерена край Петричко. Самуиловият камък бил на поп, а не на цар, *в-к Сега*, 20 април 2004 г., бр. 91 (1975), год. VII, 5; Вл. Симеонов, Камъкът на Самуил е автентичен, *в-к Стандарт*, 14 април 2004 г., бр. 4048, год. XI, 8; Тройна експертиза потвърди – камъкът на Самуил е автентичен, *в-к Сега*, 14 април 2004 г., бр. 86 (1970), год. VII, 5.

г.), както и преди много години (към 1984 – 1985 г.), настояваше, че те са преписали текста в същинската му част. В интервютата в медиите през 2004 г. той обясняваше, че са преписали от учебника по история за 7 клас,² но според мен беше невъзможно да са използвали това издание по няколко причини. Първо, защото сме били в 7 клас през учебната 1984 – 1985 г., а мисля, че случката с надписа беше от лятото на 1984 г. Но дори и да е била от 1985 г., в учебника по история за 7 клас от 80-те години на ХХ в. не се изучаваше българската история, а нова обща история, и няма как да се препише от там каквото и да е за Самуил. Така логично се оказваше, че трябва да се търси в по-ранните учебни пособия и по-точно в учебника по „Родинознание за 4 клас“, защото именно в него се съдържаха уроци от средновековната българска история с подходящи илюстрации.

Ето какво, всъщност, е изписано върху плочата (размери: 65 x 70 см; височина на буквите: около 3 см):

† САМѸНЛ †
ВЪРѸНЬЦРЪНСАМО _____
ВСТЪБЛАГРѸ

Възстановка:

† СамѸнл[ъ] †
вѸрѸнь црѸ н само[Дръжецьъ]
встѸ(мь) бл҃гарѸ(мь)

При кратката ни среща в музея в Благоевград през 2004 г. Стамен Василев сподели, че е имало и още нещо в края на надписа, който са преписали, но не са го разбрали и затова текстът останал недовършен. Това се оказа важен ориентир. Имайки предвид тези подробности, аз прегледах още през следващите дни възможните издания в Народна библиотека

„Иван Вазов“ в Пловдив и събрах достатъчно данни, че този надпис може да е бил съчинен като е използван учебника по „Родинознание за 4 клас“ от 1981 г.,³ по който сме учили в четвърти клас. Годината беше юбилейна и може би затова изданието на Родинознанието за нашия набор беше ново. Не мога да кажа по какви причини, може би бройките не бяха достигнали за всички училища, но и по-старото издание от 1980 г. – „Родинознание за 4 клас на ЕСПУ“,⁴ също се използваше или поне на мен ми беше познато с интересните карти и бойни сцени от вътрешните страни на кориците. Сред тях беше и битката при Беласица (с. Ключ) на победените и ослепени Самуилови войници, което е единственото голямо събитие от националната ни история, случило се в този край. Същото трябва да е било положението с учебниците през 1981 г. и в съседното с. Самуилово.

Сравнявайки надписа на съучениците ми Пламен и Стамен Василеви с илюстрациите в „Родинознание за 4 клас“ от 1981 г. забелязах, че в долния десен ъгъл на стр. 75 има изобразен паметник, от който е било възможно да се препише. Това обаче не беше каменен надпис, а лист от Лондонското четвероангелие с изображенията на цар Иван Александър и семейството му (Обр. 2). Дори и на пръв поглед се виждаше, че надписът от с. Самуилово е съкратен (при това смислово неправилно) вариант на титулатурата на българския владетел Иван Александър. Така още през 2004 г. за себе си достигнах до извода, че са преписвали от тук. Доколкото успях да проследя българските учебници от 60-те, 70-те и 80-те години на ХХ в., тук за първи път се поместваше, без цензура, пълно факсимиле на тази страница от Лондонското четвероангелие. Традиционното изрязване на титулатурата на цар Иван Александър

³ Шопов, Й. и др., *Родинознание за 4 клас*, ДИ „Народна просвета“, София, 1981.

⁴ Петров, П. и др., *Родинознание за 4 клас на ЕСПУ*, ДИ „Народна просвета“, София, 1980.

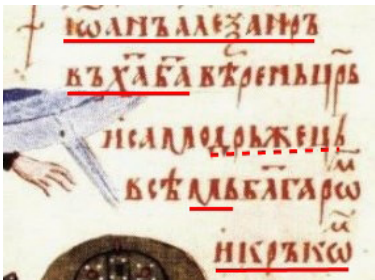
² Ст. Цолов, Плочата на цар Самуил. Открит в селски двор камък предизвика национална истерия и скандален международен отзвук, *в-к 168 часа*, год. XV, бр. 14, 2 – 8 април 2004 г., 3 – 5.

от предишните учебни издания, с кръстния знак и израза $\text{в}\bar{\text{х}}\bar{\text{а}}\bar{\text{б}}\bar{\text{а}}$ (в Христа Бога), явно неприемливи за комунистическия режим, сега се виждаха. Технологията на преписването изглеждаше обяснима. Първо е подменено името на Иван Александър с това на Самуил. На следващо място е издълбан един кръст не само пред името, но и след него. По-нататък са пропуснати неясните съкращения във втория ред $\text{в}\bar{\text{х}}\bar{\text{а}}\bar{\text{б}}\bar{\text{а}}$ (в Христа Бога) и е останало само $\text{в}\bar{\text{р}}\bar{\text{е}}\bar{\text{н}}\bar{\text{ь}}\ \bar{\text{ц}}\bar{\text{р}}\bar{\text{ь}}$ (верен цар). Така обаче се е получило безсмисленото словосъчетание „верен цар“ вместо традиционния израз, с който се изразява божествения произход на царската власт, а именно „в Христа Бога верен цар“. Третият и четвъртият ред са преписани по-пълно, но и тук липсват някои букви и надредните чертички (титлите за съкращение), защото явно не е бил ясен техният смисъл в оригиналния текст. Краят (петият ред) е останал също неясен и затова не е преписан, по думите на Стамен Василев. Видимо не бяха разбрали смисъла на последната дума – „ $\text{кр}\bar{\text{ъ}}\text{к}\bar{\text{о}}$ “, за която и аз самият първоначално се замислих, какво означава, докато не прочетох в съседство титулатурата на царица Теодора и не видях, че там стои „ $\text{г}\bar{\text{р}}\bar{\text{ъ}}\text{к}\bar{\text{о}}\text{м}\bar{\text{ь}}$ “, т.е. че става въпрос за „гърци“, изписано с допусната правописна грешка при първата буква. Големият кръст върху камъка, леко наклонен, също ми се видя логично направен, защото и в илюстрацията от Лондонското четвроевангелие цар Иван Александър държи жезъл, който за-

вършва в горния си край с голям кръст, леко наклонен в страни. По-трудно беше да се каже откъде е взето името на Самуил с лигатурата $\bar{\text{в}}\bar{\text{х}}\bar{\text{а}}\bar{\text{б}}\bar{\text{а}}$ (ук) и дали въобще е преписано отнякъде. Тази „странна буква“ също се оказа, че не е непозната за учениците от 70 – 80-те години на миналия век, защото дълги години в „Родинознание за 4 клас на ЕСПУ“ се помещава стенопис на възрожденския художник Г. Данчов на Св.св. Кирил и Методий, а между тях надпис, който завършва с думата $\text{а}\bar{\text{з}}\bar{\text{б}}\bar{\text{в}}\bar{\text{к}}\bar{\text{а}}$, изписана със съответната лигатура (Обр. 3). Съдържа се също и в надпис от друга илюстрация, от Манасиевата хроника, със смъртта на Самуил, където е изписано $\bar{\text{ж}}\bar{\text{м}}\bar{\text{р}}\bar{\text{ъ}}\text{т}\bar{\text{ь}}$ (Обр. 4).

След като през 2004 г. бях направих за себе си тези изводи, реших, че един съвременен надпис не заслужава толкова много внимание и повече не съм се занимавал с него. Още повече, че сформиранията комисия от медиевисти, сред които бяха акад. Васил Гюзелев, проф. Станислав Станилов и проф. Казимир Попконстантинов, се изказа категорично, че това не е царски надпис на Самуил. Интересно бе, че установиха дори, че началото е написано от един човек, а останалите редове от друг, което си е и истината по думите на Ст. Василев. Неприемливо ми се струваше обаче датирването на надписа – първия ред в Средновековието, а останалите – по-късно – през Възраждането или в Ново време.⁵ Но в она-

⁵ К. Грънчаров, Ст. Смядовски, Новооткритият надпис на цар Самуил, *Български език*, 51/1 (2004), 11.

<p>Титулатурата на цар Иван Александър в Лондонското четвроевангелие. <i>Подчертани са подменените и пропуснати части.</i></p>	<p>Така нареченият „Самуилов надпис“ от с. Самуилово, Благоевградска област</p>
	<p>✠ САМ8НН[Ъ] ✠</p> <p>ВЪРЕНЬЦРЬНСАМО[ДРЪЖЕЦЪ]</p> <p>ВСЪБЛАГАРЪ</p>

зи медийно преекспонирана ситуация и това беше достатъчно, за да се отхвърли автентичността на надписа.

Може би никога нямаше да напиша тези редове, ако преди няколко години не научих, че въпросният „Самуилов камък“ е изложен в експозицията на РИМ – Благоевград. Освен това, около 1000 годишнината от битката при с. Ключ, отбелязана по достоен начин през 2014 г. и в София, и в Петрич, разбрах, че този надпис е навлязъл и в научно обращение, като дори са се появили обемисти разработки, в които присъства.⁶

Потърсих близнаците Пламен и Стамен през лятото на 2016 г., за да получа още информация след толкова много години. Видях ги буквално за няколко минути. Казаха ми съвсем същите работи (вече за трети път), които разказват още от около 1984 г. Показаха ми и една идентична като материал плоча, но без надпис, която още стои на тротоара пред входната им врата.⁷ На момента не схванах

К. Грънчаров и Ст. Смядовски отбелязват, че за К. Попконстантинов „по-късно“ означава XVIII-XIX в., а за В. Гюзелев – 70-те години на XX в.; Надписът на Самуиловата плоча от Петричко е автентичен, но не е царски надпис, *БНТ*, „Всяка неделя“, 18 април 2004 г. <http://clubs.dir.bg/showthreaded.php?Board=getze&Number=1941456738&page=11&view=collapsed&sb=5> (достъпен 29 април, 2017)

⁶ К. Грънчаров, Ст. Смядовски, Новооткритият надпис, 7 – 13. Ив. Добрев, Новооткритият надпис на цар Самуил и събитията в 1014 г., *Старобългаристика*, 28/3 (2004), 3 – 24. Ив. Добрев, Два Царсамуилови надписа, Линц 2007, 443 – 500 (= *Altbulgarische Studien. Beitrage zur Kultur-, Literatur-, Sprach-, und Kunstgeschichte Bulgariens*. Bd. 6). Н. Овчаров, Надписи от епохата на цар Самуил. – В: *Цар Самуил (+1014) в битка за България*, Соофия 2014, 73 – 75. Ив. Карачорова, Епиграфски паметници, свързани с цар Самуил. – В: *Хиляда години от битката при Беласица и от смъртта на цар Самуил (1014-2014)*, Ик Гутенберг, София 2015, 141 – 154.

⁷ Пред къщата им има уличен канал, покрит с каменни плочи. Поне една от тях е напълно идентична на външен вид като тази с надписа. Видимо са от едно находище. Петрографският анализ на плочата с надписа показва, че идентични скали има в обширна зона от

съвсем защо ми я показват, но след известно време, докато проследявах публикациите по темата в интернет, ми стана ясно – защото някой измислил версията, че плочата с надписа била пренесена от с. Скрът, а това по техните думи не е така. Изненадах се, когато при следващ телефонен разговор Стамен ми каза, че, едва ли не, били написали надписа заради шегата, която искали да си направят с мен. Спомена и още нещо, обаче, което премахна окончателно всякакви съмнения за авторството, като каза, че са направили пред името на Самуил „крив кръст“ и досега никой не бил забелязал това. Какво искаше да каже с това „крив кръст“? Пак погледнах и надписа, и илюстрацията от „Лондонското четвороевангелие“. Пред името на цар Иван Александър (а и пред името на царица Теодора) стоят кръстовете с вълнообразно изписано хоризонтално рамо, видимо характерно за ръкописни курсивни текстове и графики, а не за епиграфски паметници.

Всичко казано дотук е напълно достатъчно, за да се изключи всякакво съмнение, че този надпис е направен в наше време, като за модел е използвана титулатурата на цар Иван Александър, с която е представен в Лондонското четвороевангелие.

Още през 2004 г. Ст. Смядовски е публикувал във вестник „Култура“ своята позиция за средновековната автентичност на надписа, като все пак обръща внимание на някои палеографски несъответствия, но същевременно не приема и мнението на тричленната комисия.⁸ Малко по-късно и в списание „Българ-

---

северните склонове на пл. Беласица при селата Ключ, Яворница, Самуилово и Коларово. Иначе казано, плочата с надписа е с местен произход. Вж. L. MASNEVA, Determination of the provenance of newly discovered archaeological monument, *BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES, CENTRAL LABORATORY OF MINERALOGY AND CRYSTALLOGRAPHY, ANNUAL REPORT No 10/2004* http://www.clmc.bas.bg/Annreps/Annrep10/frames_annrep10.htm (достъпен 29 април, 2017).

⁸ Ст. Смядовски, За прочита на спорния надпис, *в-к Култура*, бр. 21 (2323), 14 май 2004, 3.

ски език“ е публикувана от К. Грънчаров и Ст. Смядовски една статия, в която по същество се поддържа същата позиция, като се допълва и аргументира.⁹ През същата година публикация за надписа прави и Ив. Добрев в списание „Старобългаристика“.¹⁰ От уводните думи се разбира, че информацията, с която разполага за надписа, е получил от К. Грънчаров. Същите сведения съобщава и в друга негова публикация от 2007 г., в която се настоява, че надписът е от с. Скрът и до 80-те години на ХХ в. е стоял в двора на селската църква (това дори е отбелязано и в заглавието).¹¹ Доколкото може да се установи, версията, че „памятникът“ произхожда от с. Скрът, е лансирана от К. Грънчаров, но не се дава информация на какви факти се основава и кои са източниците, което ми изглежда съмнително. През 2010 г. една по-трезва оценка на надписа и ситуацията около появата му в медийното и научно пространство прави Ир. Вагалинска в публицистичен материал в списание „Тема“, като го определя като класически пример за кърорфишек.¹² Въпреки това „памятникът“ продължава да се появява и в по-нови научни разработки, като се цитира, или коментира.¹³

Аз не мисля да разглеждам тези публикации по същество, защото моите издирвания показват, че този надпис не е нито автентичен средновековен паметник, нито дори фалшификат! Предложената титлатура на цар Самуил е частично безсмислена и изведена чрез

механично и произволно съкращаване на титлатурата на цар Иван Александър, нещо напълно обяснимо, като се има предвид, че е дело на ученици, които не са познавали старобългарския език, палеографските особености на надписите от средновековната епоха и традициите в развитието на титлатурата на българските владетели. Така нареченият „Самуилов надпис“ или „Самуилов камък“ от с. Самуилово (а при Ив. Добрев – от с. Скрът), по всичко личи, е съвременен надпис, написан около 1984 – 1985 г. от братята Пламен и Стамен Василеви. Трудно е да се определят мотивите им за написването на текста, но би могло да се допусне, че са свързани преди всичко със заразителния патриотизъм около честванията на „1300 годишнината на България“ през 1981 г. и бавно отшумяващата еуфория в следващите няколко години. Също, със съвременното име на родното им село – Самуилово, производно от името на цар Самуил. В някаква степен вероятно като фактор за появата на текста е било и желанието им да си направят шега, дори и с мен. Технологиите на изписването на текста е свързана с преписването на разбираемата за тях част от титлатурата на цар Иван Александър от илюстрация от Лондонското четвроевангелие, поместена в учебника по родинознание за 4 клас от 1981 г., като името на Иван Александър е заменено с това на Самуил.

⁹ К. Грънчаров, Ст. Смядовски, Новооткритият надпис, 7 – 13.

¹⁰ Ив. Добрев, Новооткритият надпис, 3 – 24.

¹¹ Ив. Добрев, Два Царсамуилови надписа, 443 – 500. Частта е озаглавена „Надписът от село Скрът и събитията в 1014 г.“.

¹² Ир. Вагалинска, Патриотични игри, *Тема*, год. X, бр. 32 (459), 16 – 22 август 2010, 13.

¹³ А.-М. Тотоманова, Самуиловите надписи и старобългарският книжовен език. – В: *Европейският югоизток през втората половина на X – началото на XI век. История и култура*, София 2015, 514; Ив. Карачорова, Епиграфски паметници, 149 – 150.

ABOUT THE SO-CALLED „SAMUIL’S INSCRIPTION“ FROM THE VILLAGE OF SAMUILOVO, DISTRICT OF BLAGOEVGRAD

Georgi Mitrev

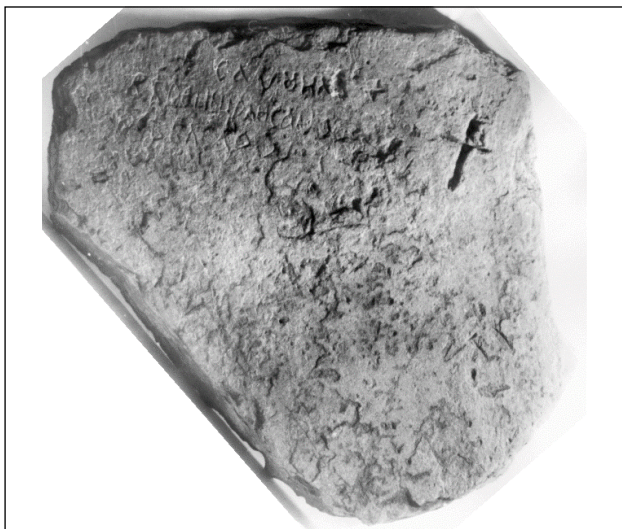
Summary: The story of the so-called „Samuil’s Inscription“ from the village of Samuilovo, Blagoevgrad district, exploded in the media in the spring of 2004. Stamen Vasilev, the man in whose courtyard the police found the plate with the inscription, said that he and his twin-brother, Plamen Vasilev were the authors of the text. The commission of experts formed (V. Gyuzelev, St. Stanilov, K. Popkonstantinov) found that it was not a medieval king’s inscription but, nevertheless, some authors such as K. Grancharov, St. Smyadovski and Iv. Dobrev did not accept that opinion and published their works in which they presented it as an authentic medieval monument of the XI-th century.

For me, that story has an essential background because I saw the monument in 1984-1985. Even then my classmates Plamen Vasilev and Stamen Vasilev were saying that they were the authors of the text and that they had copied that text from a school textbook. In 2004 I undertook searches, which indicated that there is every reason to believe that said inscription is not an authentic monument from the Middle Ages but is a contemporary inscription. The results of the search and my won memories are published for the first time here.

There exist sufficient grounds to assume that the so-called „Samuil’s Inscription“ was made up by using an illustration from the textbook of Homeland Studies from the year 1981 where a sheet of The Gospels (Tetraevangelia) with the family of Tsar Ivan Alexander from the British Library in London is presented. The titulary of Tsar Samuil used in the inscription from the village of Samuilovo (in Iv. Dobrev’s work – the village of Skrat) was obtained by means of random abbreviation of the titulary of Tsar Ivan Alexander. That seems totally explicable considering the fact that it was the deed of pupils who did not know the Old Bulgarian language, the paleographic specifics of inscriptions from the medieval era or the traditions in the development of the titulary of Bulgarian rulers. It is difficult to establish their motives to write the text but it is possible to assume that they were primarily related to the inspiring patriotic moods around and after the celebrations of the 1300-th anniversary of the Bulgarian state in 1981 and also to the modern name of their native village – Samuilovo, deriving from the name of Tsar Samuil. To a certain extent, probably, their desire to make a joke was also a factor that played its part in the appearance of the text.

Key words: Samuel’s inscription, epigraphy, Middle Ages, history.

Обр. 1. Каменната плоча с т.нар. „Самуилов надпис“ от село Самуилово, Благоевградска област.

Обр. 3. Стенопис на Георги Данчов от Араповския манастир с изображение на светите братя Кирил и Методий.

Обр. 2. Лист от Лондонското четвороевангелие, представящ семеството на цар Иван Александър.

Обр. 4. Миниатюра от Манасиевата хроника, представяща смъртта на цар Самуил.